

Marko Koskinen: A demokrácia kultúráját az iskolában kell megtanulni

október 27, 2014

Rózsa Kinga, az egeri Kavalkád Egyesület tagjának riportja

Marko Koskinen Finnország első online iskolájának alapítója, az alternatív nevelés és az online tanulás szakértője. 2013 májusában Egerben, az Eszterházy Károly Főiskolán tartott előadást az online iskolákról és az oktatás előtt álló változásról, amelyet a Kavalkád Egyesület szervezett. Marko Koskeinen-nel az egyesület egyik tagja beszélgetett.

Húsz éve tanulmányozod az oktatás alternatíváit, különösen a demokratikus iskolákat, azok kultúráját. 2005-ben öt diákkal saját iskolát is alapítottál Finnországban Feeniks koulu (Főnix Iskola) néven. Jelenleg harminc diák tanul az iskolában, amely ma internetes oktatási intézményként működik, és ahol a diákok az általad írt szoftver segítségével dolgozzák fel a tananyagot. Miért olyan fontos számodra az oktatás alternatíváinak tanulmányozása?

Demokratikus társadalomban élünk, de az iskola teljesen autoriter módon működik. Az iskolában jelen lévő hierarchia és hogy a diákoknak nincs lehetőségük hatni a saját tanulásukra szerintem, a demokrácia kudarca. Az iskolában szerzett tapasztalatok meghatározzák a diákok hozzáállását a közösség ügyeihez a későbbiekben is. Az autoriter iskolarendszer olyan fiatalokat termel ki, akik nem aktívak politikailag, nem érdeklik őket a közösség ügyei, nem világos számukra, hogy milyen eszözeik vannak a változások megvalósításához. A demokrácia kultúráját az iskolában kell megtanulni.

Hogyan kerültél kapcsolatba a demokratikus oktatás gondolatával?

Húszévesen akadt a kezembe *A.S. Neill, Summerhill* című könyve, amelynek hatására az iskoláról alkotott kép összeomlott bennem. Summerhillben az órák nem kötelezőek és a gyerekek együtt döntenek a közösség együttélésének szabályairól is. Hogy lehet az, hogy nem minden iskola ilyen, ha egyszer a demokratikus nevelési módszert már kipróbálták és működik? Azonnal elkezdtem keresgélni, hogy léteznek-e ilyen iskolák.

A hetvenes évek elején Finnországban volt egy szabad iskola mozgalom, amely az iskolákat Summerhill-szerűen képzelte el. Ezzel egyidőben vált aktuálissá az alapfokú oktatás megújítása is, ugyanis az akkoriban működő két különböző alapfokú iskola megosztotta a társadalmat. Az iskolarendszer megújítását demokratikus elvek alapján szándékozták megvalósítani, ezért a szabad iskola mozgalom lassan elhalt, mivel az állam átvette a céljait. Sajnos a finn iskolarendszer elmaradt a kezdeti elképzelésekhez képest. Az egyetemi rendszer kialakítása szerencsére jól sikerült, a diáktanácsok valódi hatáskörrel rendelkező szervek, ahol a diákok által hozott döntések valóban részei az egyetem életének.

Finn állampolgárként olyan iskolarendszerben tanultál, illetve a diákjaid is olyan rendszerben tanulhatnának, amelynek az egész világ a csodájára jár. Még Sir Ken Robinson, az oktatás forradalmának egyik vezéralakja is említi a finn iskolarendszert, amelyről példát lehet venni. Mi a finn oktatás titka és hogyan viszonyulsz te a finn iskolarendszerhez?

Az egyik legfontosabb dolog, hogy a tanárokat nagyon megbecsüli a társadalom. A felvételizőknek csupán tíz százaléka jut be a tanárképzésre, ami öt évig tart. A tanári pályával nagy felelősség, de ugyanakkor nagy szabadság is jár. A kerettanterv szerint a tanár maga dönthet a tanmenetről, amelyet még az iskola igazgatója sem bírálhat felül.

A településeknek jogukban áll saját tantervet csinálni, illetve maguknak az iskoláknak is, mindenki számára kötelezőégséges nemzeti tanterv tehát nincsen. Nagyon nagy a szabadság a tananyag elrendezését tekintve is, több évfolyam tananyagát szabadon, tetszőleges sorrendben taníthatják a pedagógusok. Az érdemjegyekkel való osztályzás csak 8. osztálytól kötelező, aminek nagy jelentősége van a gyerekek pozitív énképének kialakulásában.

A tanárok és a diákok közel egyenrangúak, ami ugyan sok fegyelmezési problémával jár, de a fiatalok viszonylag egészséges önérettel kerülnek ki az iskolából. A tantárgyak tanításában gyakorlatias megközelítésmód érvényesül, ez lehetővé teszi a tárgyak integrációját, tehát sokszor jelenségeket tanulmányoznak a gyerekek, ahol több tantárgy elemei is megtalálhatók. Projekt alapú oktatásra is lehetőség van a tanterv szerint, bár viszonylag kevés pedagógus él vele.

A finn gyerekeknek van a világon a legkevesebb tanórása, tehát kevésbé vannak leterhelve, több energiájuk és kapacitásuk marad a játék során való természetes, gyakorlatias tanulásra.

A finn iskolák talán jobbak, mint máshol, de sok dolog ott is változtatásra szorul, ugyanis hiába a rendszer rugalmassága, kevés iskola használja azt ki valóban.

Mit tartasz problémásnak a jelenlegi iskolarendszerben?

Az első korcsoportok szerinti beosztás és az osztályokba sorolás. Így a gyerekek csak a velük egykorúakkal tudnak együtt dolgozni, ezzel a társtanulás hatalmas potenciálja, amikor a kisgyerekek a nagyobbaktól tanulnak, nincs kihasználva.

Probléma az értékelés, főleg, amikor kisiskolás kortól jegyekkel történik, ugyanis versenyhelyzetet teremt, a tanulásból teljesítményt csinál, emiatt nem a tanulás örömeért tanulnak a diákok, hanem jegyekért. Vajon milyen visszajelzést kap így a gyerek saját egyediségéről, erősségeiről, és hogy

mindenki pont úgy jó, ahogy van?

Megemlíteném itt az iskolák vezetésének autoriter jellegét is. Amikor az igazgató és a tantestület együtt dönt az iskolát és az oktatást érintő dolgokról, a gyerek megtanulja, hogy ő nem lehet befolyással azokra. Ha a fiatalok nem tanulják meg a részvétel felelősségét, aligha fognak később felelősséget vállalni a saját életükért és a társadalom közös ügyeiért. Sokan azt hiszik, hogy a szabadság az oktatásban egyértelmű felelőtlenséget jelent, pedig ez pont fordítva van: azáltal neveljük felelőtlenségre a fiatalokat, hogy elvesszük tőlük a saját életüket érintő döntések és az ezzel együttjáró következmények felelősségét.

Utolsóként a tantervet említeném. Vajon ki tudja eldönteni, hogy melyik gyereknek milyen ismeretekre van szüksége? Jelenlegi társadalmunkban az információ egyébként is leértékelődően van. Az információ az internet elterjedésével gyakorlatilag állandóan rendelkezésre áll, ezért annak megtanulása helyett arra kellene koncentrálni, hogyan keressük meg és hogyan válasszuk ki a bennünket körülvevő információhalmazból a számunkra szükségeset. A tanterv egészének megtanulása ezen kívül rengeteg időt emészt fel, konformizálja a gyerekeket, akik így nem tudnak elég időt szánni a saját érdeklődésük vezette önálló tanulásra.

Mit gondolsz, mi a legnagyobb akadály az oktatás forradalmának megvalósulása útjában?

A félelem minden újtól. A döntéshelyzetben lévők úgy gondolják, hogy ha nem is tökéletes, ez a mostani oktatási rendszer működik. Hozzájárul mindehhez, hogy elegendő információ hiányában az oktatás résztvevői nem tudják hitelesen megkérdőjelezni a megkövesedett gyakorlatot. Mivel mindannyian ennek az oktatási rendszernek a termékei vagyunk, nehezen tudunk elképzelni valódi alternatívát a jelenlegi iskolarendszerre, pedig tisztán látjuk, hogy nem kínál elég lehetőséget a tanulásra, a tanulási folyamatot teljesítménnyé

hamisítja, unalmas, és a fiatalokban elaltatja az önálló gondolkodás készségét.

Úgy gondolom, hogy a kényszer mindig az elnyomás eszköze, és ez az iskolában sincs másként. Az iskolai oktatás gyakorlatilag agymosás: megtanítja a fiatalokat arra, hogy ne bízzanak a saját véleményükben, hanem figyeljenek arra, amit mondanak nekik és engedelmesskedjenek. Ez biztosítja a hatalmon lévő pozícióját és a fennálló rendszer feltétlen elfogadását. Az iskolarendszer a tanulás ürügyén kondicionál bennünket az autoriter kultúrára.

Te vagy Finnország első online iskolájának megalapítója. Az iskola egy oktatási szoftveren alapul, amelyet te fejlesztettél ki. Hogy látod, mi az online iskolák jövője?

Az a véleményem, hogy a jövőben az internet segítségével való tanulás lesz meghatározó, mivel összehasonlíthatatlanul jobb, mint más tanulási módok. Saját motiváción és a diák aktív, önálló munkáján alapszik, hatékony, és rengeteg lehetőséget biztosít a társaktól való tanulásra. A tanároknak is sokkal kellemesebb a munkájuk, mivel nem megy el annyi idő és energia a fegyelmezéssel. Ideális módja az ismeretszerzésnek, nem kell mást tenni, mint egy számítógép és egy internetes alkalmazás segítségével egy közösségi térben jelen lenni.

Az osztálytermeknek így más, otthonosabb funkciót is lehetne találni. Fontos megemlíteni, hogy a gyerekek a program használata során nem csak az interneten keresik a szükséges információkat, hanem forrásként funkcionálhat a könyvtár, a tanáraik, illetve a társak is. A program kérdéseit ki lehet függeszteni akár a teremben is, tehát nem szükséges hozzá számítógép.

Jelenleg számos finnországi várossal folynak tárgyalások a program használatbavételéről. Cél a könyv nélküli tanulás megvalósítása: rengeteg pénzt takaríthat meg a helyi önkormányzat, amit részben a számítógéppark fejlesztésére

lehetne fordítani. Nincs szükség sok gépre, Sugata Mitra, az internetes tanulás nemzetközileg elismert szakértője szerint négy diákra elég egy számítógép, ugyanis így a gép az együttes munka eszköze lesz. Az online tanulás azért is ideális, mert a szabadság és a kontroll egyszerre valósul meg, az alkalmazás segítségével látja a tanár és a szülő is, hogyan halad a diák. Bizalom hiányában a túlzott kontroll veszélye természetesen itt is fennáll.

Terveim szerint amint az iskolák használatba veszik az online tanulást, az oktatás demokratizálódását nem lehet megállítani. A tanulási folyamat természetesebb és egyénreszabottabb lesz. A tanárok látják, hogy jól működik, így a gyakorlat lassan kezd elterjedni. A diákok tömegben való oktatásánál szükséges fegyelmezés feleslegessé válik, így a tanároknak sokkal több személyes kapcsolata lesz a diákokkal, valódi segítő és irányító szerepbe léphetnek, szabadabban tarthatják meg az órákat, ahol csak azok lesznek jelen, akiket a dolog valóban érdekel. Ezzel meg is érkezünk a demokratikus oktatás alapelveihez.

Az alternatív iskolákat sokszor az a vád éri, hogy a gyerekek buborékban nevelkednek. Mi a válaszod erre a demokratikus iskolákkal kapcsolatban?

A szorongó, engedelmességre kényszerített ember sokkal nehezebben kezeli a konfliktushelyzeteket, amit az öngyilkosságok magas száma is bizonyít. Az iskolarendszer nem, vagy csak kevés felkészültséget kínál a különbözőélményekkel való találkozásra. Egy demokratikus iskolában a gyerekek megtanulják azokat a készségeket, amelyek a demokratikus társadalomban való együttéléshez szükségesek; ilyen a tárgyalási készség, a vélemény világos kifejezésének és mások meghallgatásának készsége, valamint a magasszintű konfliktusmegoldókészség. Egy ideális, szabad iskolában a gyerekeknek kicsi koruktól kezdve van ideje beszélgetni mindenféléről, az iskolagyűléseken pedig megvitatják a különböző álláspontokat. Mindez olyan készségeket

ad a gyerekek kezébe, amellyel remekül megállják a helyüket a világban.

Kapcsolódó oldalak:

- David Wills: Mi az iskolai gyerek-felnőtt önkormányzat haszna?
- Demokratikus iskolák
- Kavalkád Egri Demokratikus Tanulóközösség
- Erica Goldson: Itt állok
- Miért nem tehetnek fel kérdéseket a gyerekek az iskolában?